

วิธีการศึกษาและวิจัย การบริหารราชการ ในสมัยปฏิวัติ

ชูป กาญจนประกร
อาจารย์ประจำคณะ ฯ และหัวหน้าฝ่ายการสอน

บทที่ 1

อารัมภบท

1. ปัญหาทางวิชาการ

วันที่ 20 ตุลาคม พุทธศักราช 2501 เป็นวันที่สำคัญที่สุดวันหนึ่ง
ในส่วนตัวเกี่ยวกับประวัติรัฐประศาสนศาสตร์ของไทย เนื่องจาก จอมพล สฤษดิ์
ธนะรัชต์ ในฐานะหัวหน้าคณะปฏิวัติได้ประกาศว่า “.... คณะปฏิวัติซึ่งประกอบ
ด้วยทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ และพลเรือน ได้ทำการยึดอำนาจ
ปกครองประเทศในนามของปวงชนชาวไทย ตั้งแต่เวลา 21 นาฬิกา วันที่ 20
ตุลาคม พุทธศักราช 2501 เป็นต้นไป และสถานการณ์ทั้งหลายตกอยู่ภายใต้การ
ควบคุมของคณะปฏิวัติโดยทั่วไปแล้ว...”¹

1 ถิ่นักนายกรัฐมนตรี “ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 1” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 75 ตอนที่ 81 วันที่

ในวันเดียวกันนั้น หัวหน้าคณะปฏิวัติได้ประกาศเพิ่มเติมอีกว่า “คณะปฏิวัติจะได้รับภาระบริหารประเทศ โดยมีกองบัญชาการปฏิวัติซึ่งมี จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติในนามของประชาชนชาวไทย เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดรักษาสถานการณ์ทั่วราชอาณาจักร ทั้งนี้ จนกว่าจะได้ตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่”²

นับแต่บัดนั้น นักศึกษาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ย่อมตระหนักดีว่า การบริหารราชการของคณะปฏิวัติมีความสำคัญต่อการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการของประเทศเพียงใด ต่างไม่หาระเบียบวิธีการศึกษาและวิจัยในแนวต่าง ๆ กัน³ ต่างประสบปัญหาในทางวิชาการในลักษณะที่คล้ายคลึงกันอยู่ประการหนึ่งคือ จะใช้ระเบียบวิธี (methodology) ในการศึกษาและวิจัย และจะวางแบบแผนการวิจัย (research-design) อย่างไรจึงจะได้ผลดี ทั้งและตีพิมพ์ใช้ในเกณฑ์ในการศึกษาทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ

ปัญหาทางวิชาการดังกล่าวยิ่งเพิ่มพูนขึ้นอีก เมื่อได้พิจารณาศึกษาปรัชญาในการบริหารราชการของรัฐมาตخذปัจจุบันซึ่งมี จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีที่มีลักษณะแตกต่างอย่างเด่นชัดจากรัฐบาลอื่น ๆ เพราะ “.....รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลที่สืบเนื่องมาจากคณะปฏิวัติ และได้เข้ารับช่วงการบริหารของประเทศต่อมา โดยจะแก้ไขวิกฤติการณ์ซึ่งเป็นอยู่ในสมัยเมื่อก่อนมีการปฏิวัติ เพื่อปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงความไม่เหมาะสมทั้งหลายให้ไปสู่แนวทางการพัฒนาทั้งในด้าน การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม.....”⁴

2 Ibid., “ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 3”

3 ตัวอย่างอันหนึ่งของกรณีศึกษาการบริหารงานของคณะปฏิวัติ จะดูได้จากเรื่อง “แผนการบริหารราชการแผ่นดินในยุคปฏิวัติ” โดย นายเกียรติ ธนกุล ในหนังสือรัฐศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนมีนาคม 2502 หน้า 9-23 และ ฉบับที่ 8 ประจำเดือนเมษายน 2502 หน้า 33-44

4 สำนักนายกรัฐมนตรี “คำกล่าวเปิดการประชุมปลัดจังหวัดและนายอำเภอทั่วราชอาณาจักร, 27 เมษายน 2502” ประมวลสุนทรพจน์ของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี (บริษัท ธนาคารพิมพ์ จำกัด, พระนคร, 2503) หน้า 1-2

ยิ่งกว่านั้น หากนำคำประกาศของคณะปฏิวัติที่ประกาศให้ประชาชนทราบแผนการดำเนินงานของคณะปฏิวัติว่า “.....การกระทำครั้งนี้เป็นการปฏิวัติ ไม่ใช่เพียงรัฐประหารอย่างที่เคยทำกันมาในครั้งก่อน ๆ .....”⁵ ฉะนั้นจึง “.....จำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงกันใหม่ทุกด้าน

ทุกมุม เฉพาะอย่างยิ่ง จักรกถในการบริหารประเทศจะต้องให้อยู่ในรูปเหมาะสมจริง ๆ รัฐบาลจึงจะบริหารประเทศให้ถึงซึ่งความเจริญได้ ดังนั้น รัฐบาลตนจึงถือเป็นภาระกิจอันสำคัญที่จะต้องปรับปรุงการบริหารประเทศให้เหมาะสม และ บรรลุความมุ่งหมายตามที่คณะปฏิวัติได้ตั้งไว้ ..... เป็นอันดับแรก ก่อนกิจการอื่นใดทั้งสิ้น”⁶ โดยนัยนี้ จึงประจักษ์ชัดยิ่งกว่า รัฐบาลตนและการบริหารราชการของรัฐบาลมุ่งเน้นในนโยบายการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การบริหาร การเศรษฐกิจ และสังคม ให้ดีขึ้นในลักษณะของการปฏิวัติทางสังคม (social revolution)

หากจะได้มีการพิจารณาในทางวิชาการ จะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิวัติทางการเมือง (political revolution) และการปฏิวัติทางสังคม (social revolution) ในอันที่จะได้มีชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุกตามแผนใหม่ นั้น ย่อมจะต้องมีการดำเนินการเป็นขั้น ๆ ในรูปของขบวนการทางสังคม (social movements)⁷ ซึ่งพอจะจำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยขบวนการทางการเมือง (political movements) การเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยขบวนการทางเศรษฐกิจ (economic movements) และการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยขบวนการทางสังคมอื่น ๆ เช่น ขบวนการสวัสดิการสังคม (welfare movements) ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวนี้ ไม่จำกัดว่าจะเป็นการนำโดยคณะปฏิวัติหรือผู้นำใด ๆ ย่อมจะมีการดำเนินการเป็นขั้น ๆ เป็นลำดับ เป็นระลอก และมีแผน ตั้งแต่จุดเริ่มงานจนบรรลุถึงจุดหมายปลายทางที่ใดคงปณิธานไว้ ฉะนั้น เมื่อพิจารณาเห็นนโยบายของรัฐบาลและการบริหารราชการของรัฐบาลชุดปัจจุบัน ย่อมประจักษ์ชัด

⁵ สำนักนายกรัฐมนตรี “ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 11” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 75 ตอนที่ 81 วันที่ 20 ตุลาคม 2501

⁶ Ibid., หน้า 2

⁷ ขอบเขตและความหมายของ “ขบวนการทางสังคม” จะได้พิจารณาในตอนท้ายของบทนี้

ยังน้อยกว่า การบริหารงานของรัฐภาคชน มีใช้แต่เป็นการรับช่วงการบริหารงานจากคณะ
ปฏิวัติเท่านั้น แต่เป็นการบริหารงานในสมัยปฏิวัติ

2. ปัญหาของระเบียบวิธีการศึกษา และวิจัยตามแบบจารีตนิยม

เมื่อได้พิจารณาถึงชนบท การบริหารงานของรัฐภาคชนเป็นการบริหารงานใน
สมัยปฏิวัติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นการบริหารราชการที่มีนโยบายมุ่งผลในการเปลี่ยนแปลง
ทางสังคม ฉะนั้น การบริหารราชการของรัฐภาคชนจึงมิใช่เป็นการบริหารราชการโดย
ข้าราชการเพื่อให้บรรลุผลตามนโยบายโดยมีประสิทธิภาพอย่างที่เขาใจกันอยู่โดยทั่วไปเท่านั้น หาก
แต่เป็นการบริหารงานที่มุ่งในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และมีการใช้ขอบเขตทางสังคมเป็นจุด
ประกอบอันสำคัญในอันที่จะได้ปฏิบัติการให้บรรลุผลตามอุดมการณ์ที่มุ่งหมาย และปรัชญาแห่งชีวิต
ตามแนวใหม่อยู่ด้วย โดยนัยนี้ ผลสำเร็จที่จะบังเกิดขึ้น จะมีมากน้อยเพียงใดหรือไม่ นั้น จึงมิใช่
อยู่ที่การกำหนดนโยบาย การปฏิบัติตามนโยบาย ประสิทธิภาพของงาน หรือสัมฤทธิ์ภาพของ
ข้าราชการเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องของพวกร่วมกันชนในชาติทั้งชาติตามขอบเขตทาง
สังคม

คำขวัญที่ว่า “การพัฒนาประเทศจะสำเร็จได้ด้วยหลัก ๓ ประการ คือ (1) ความ
สามัคคีระหว่างชนในชาติ (๒) ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ (๓) ความขยันหมั่นเพียรใน
การงาน” รัฐบาลพยายามสร้างสามัคคีในชาติและรวบรวมผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ มา
ช่วยงานของชาติ หน้าที่ของท่านขอแต่เพียงให้ทุกคนในชาติของเรา ตั้งทำงานด้วยความซื่อสัตย์
อดทนขยันหมั่นเพียร อย่าอยู่เฉยๆโดยไม่ทำงาน และไปคร่ำครวญเสมอว่า งานคือเงิน เงินคือ
งานบรรดาแล้ว”⁸ ย่อมยืนยันให้เห็นความสำคัญของคนในชาติ ที่จะมีส่วนต่อการพัฒนาและ
ความสำเร็จในการพัฒนาประเทศตามขอบเขตทางสังคมได้เป็นอย่างดีอยู่แล้ว

ความกว้างขวางและความตึงตัวของเรื่องที่จะศึกษาและวิจัยมีอยู่เช่นนี้ ผู้เขียนจึงมี
ความเห็นเป็นส่วนตัวว่า การที่จะหวังผลจากการศึกษาและวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาและวิจัย
ตามแบบจารีตนิยม (traditional methods) ที่นิยมใช้กันอยู่โดยทั่วไปในทางรัฐประศาสนศาสตร์ เช่น

8 คำขวัญนี้ ผู้อ่านจะได้ฟังและได้เห็นคຸ່ມจากวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

แบบสืบประวัติ (historical approach) แบบศึกษาพิจารณาตามตัวบทกฎหมายหรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง
 กับกฎหมาย (local approach) แบบการศึกษาวิจัยเฉพาะราย (case study) แบบการศึกษา
 เปรียบเทียบ (comparative study) หรือสถิติ (statistical approach)⁹ ไม่จำกัดว่าจะได้ทำ
 การศึกษาวิจัยและแสดงผลในรูปบรรยายอธิบายหรือวิเคราะห์ (descriptive or analytical methods)
 โดยไม่คิดวางแบบแผนการวิจัยให้เข้ากันได้กับรูปการ บริหารในสมัยปฏิวัติ และ ขบวนการทางสังคม
 ดังกล่าวแล้ว ขบวนการหวังผลตักขังโดยยาก ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบวิธีการศึกษา
 และวิจัยตามแบบจารีตนิยมเสียใหม่ตามควรแก่กรณี

3. ระเบียบวิธีที่ขอเสนอเพิ่มเติม

ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยตามแบบจารีตนิยมย่อมใช้ได้เต็มตามควรแก่โอกาส สุดแต่
 ผู้ทำการศึกษาวินิจฉัยจะได้พิจารณาใช้ตามความเหมาะสม เฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาและวิจัยการ
 บริหารราชการในสมัยปฏิวัติ ในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐ ระเบียบวิธีตามแบบจารีต
 นิยมต่าง ๆ ย่อมใช้ได้เป็นครั้งคราว แต่งานปฏิวัติหรือการพัฒนาประเทศในรูปของขบวนการทาง
 สังคมนั้นสมควรนำระเบียบวิธี การศึกษา และวิจัย ที่นิยมใช้ กันอยู่ใน สาขาวิชาสังคมวิทยา ทางการ
 เมือง (political sociology) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคำศึกษาด้วย เพราะระเบียบวิธีใน
 ประการหลังนี้จะช่วยให้ผู้ศึกษาและวิจัยสามารถวางแผนวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ อันเกี่ยวข้อง
 กับขบวนการทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้โดยถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ระเบียบวิธีการศึกษาและวิจัยตามแบบของสังคมวิทยาทางการเมือง หากจะได้
 พิจารณาโดยถ่องแท้แล้วจะเห็นว่า ในสาระสำคัญเกือบจะไม่ต่างกับระเบียบวิธีการศึกษาและวิจัย
 ทางรัฐประศาสนศาสตร์มากนัก ข้อแตกต่างในประการสำคัญอยู่ที่การมุ่งเฝ้าหาให้ได้มา
 ซึ่งข้อมูลในลักษณะที่ต่างกันอยู่บ้าง กล่าวคือ ในทางรัฐประศาสนศาสตร์มุ่งแสวงข้อมูลและการ
 วิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบ ของข้าราชการที่มอยู่ ต่อประชาชนในส่วนที่
 เกี่ยวกับผลงานอันมีประสิทธิผลภาพ แต่การศึกษาและวิจัยในทางสังคมวิทยาทางการเมืองมุ่งรวบรวม

⁹ ผู้เขียนขอเตือน ไม่อธิบายรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีต่าง ๆ ตามแบบจารีตนิยมนี้ เพราะเป็นที่
 ที่ทราบกันอยู่โดยทั่วไปแล้ว และระเบียบวิธีที่ทางเราจะได้พิจารณาในหัวข้อต่อไป

รวมข้อมูลและวิเคราะห์ ข้อมูลเพื่อ แดงลักษณะโดย แท้ของกลไกภายใน ของขบวนการ ทางสังคม ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นเรื่อง ที่เกี่ยวกับสัมพันธ์ ภาพระหว่าง ชนในชาติ กับผู้นำ ซึ่งริเริ่มให้มีการ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ในทางการเมือง การเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ ยังแสดงให้ เห็นถึงความ รู้สึกและบทบาทของชนในชาติที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง ในแนวใหม่ ฉะนั้น การนำระเบียบวิธีการ ศึกษาและวิจัยทาง รัฐประศาสนศาสตร์ และทางสังคมวิทยาทาง การเมืองมา ใช้ร่วมกันเพื่อพิจารณา ศึกษาและวิจัยการบริหารราชการในสมัยปฏิวัติเช่นนี้ ผู้เขียนมั่นใจว่า ผลงานศึกษาและวิจัยเรื่อง นี้ย่อมจะมีผลตกชงและถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ระเบียบวิธีที่เกี่ยวกับการศึกษาและวิจัยขบวนการทางสังคมมีอยู่ มากมายหลายประการ เช่นเดียวกับระเบียบวิธีการศึกษาและวิจัยทาง รัฐประศาสนศาสตร์ ขอให้ท่านผู้อ่านพึงเข้าใจว่า ระเบียบวิธีที่เสนอไว้ในตอนต่อไป นี้ ได้เลือกสรรคัดแปดงและนำมาแสดงไว้เฉพาะในประการ สำคัญ ๆ เพื่อเป็นการชี้ชวนและแนะแนวให้การศึกษาโดยพิศดารต่อไปเท่านั้น

(1) ระเบียบวิธีการสืบประวัติ (biographical approach)

ผู้ที่ทำการศึกษาวิจัยการ บริหารราชการในสมัยปฏิวัติ ย่อมจะประสบ ความจริงข้อหนึ่ง ว่าในทุกประเทศที่มีการปฏิวัติหรือในที่ทุกแห่งที่มีการดำเนินการ เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดย ขบวนการทางสังคม ย่อมจะมีบุคคลคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้นำทางการเมืองและผู้นำในขบวนการทางสังคม และมีผู้ใกล้ชิดในจำนวนอันจำกัดที่ประกอบกันขึ้นเป็นจุดชีวิต (nucleus) ของการปฏิวัติและการ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ฉะนั้น ยุคของการและปรัชญาของผู้นำและผู้ใกล้ชิด (inner circle)¹⁰ ย่อม จะมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อความคิดริเริ่มในอันที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ การศึกษาวิจัยชีวิต ประวัติของผู้นำในขณะปฏิวัติและผู้นำของขบวนการทางสังคม นอกจากจะช่วยให้ทราบถึงลักษณะ การนำ (leadership) ของขณะปฏิวัติและผู้นำของขบวนการทางการเมือง และยุคการหรือ ปรัชญาแห่งชีวิตดังกล่าวแล้ว ยังอาจทราบได้ถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างกลุ่มผู้นำและประชาชน รวมทั้งความรู้สึกและที่ท่าของชนในชาติที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง

10 รายละเอียดในเรื่องนี้จะได้รับการพิจารณาศึกษาโดยกว้างขวางยิ่งขึ้นในบทต่อ ๆ ไป

(2) ระเบียบวิธีแบบผสมของการสืบประวัติและแบบการศึกษาเฉพาะราย (historical case study approach)

ระเบียบวิธีแบบผสมจากการดัดแปลงระเบียบวิธีทางรัฐประศาสนศาสตร์ 2 แบบ คือ แบบการสืบประวัติและแบบการศึกษาเฉพาะรายแต่นำมาใช้ร่วมกันเพื่อทำการศึกษาย้อนหลัง ส่วนมากเป็นการศึกษาค้นคว้าจากบรรดาเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เพื่อทราบปัญหาเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ เพื่อเป็นอุปกรณ์ต่อการศึกษาและวิจัยงานในสมัยปัจจุบันเป็นต้นรวม การศึกษาและวิจัยปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะกรณีเช่นนี้ ยังจะเป็นอุปกรณ์ต่อการศึกษาตาม ระเบียบวิธีที่ 3 ซึ่งจะกล่าวต่อไป

(3) ระเบียบวิธีพิจารณาผลเกี่ยวเนื่องของเหตุการณ์ตามกาลต่าง ๆ กัน (association of variables in time approach)

การใช้ระเบียบวิธี ในบางเรื่องอาจจะเป็นการสืบประวัติ แต่บางเรื่องอาจจะเป็นการบันทึกเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยในอนาคต ผู้ที่ทำการศึกษาวิจัยทั้งสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ จะต้องทำบันทึกลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับแห่งเวลา รวมทั้งบันทึกขอบข่ายทางสังคมหรือเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

วันที่ (จ)	กรณี (ก)	การเปลี่ยนแปลง (ป) ตาม ขบวนการทางสังคม
จ ₁	ก ₁	ป ₁
จ ₂	ก ₂	ป ₂
จ ₃	ก ₃	ป ₃
จตจ	กตจ	ปตจ

การศึกษาและวิจัยตามระเบียบวิธีนี้เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา อาจจะต้องทำบันทึกจนเวลาดำเนินการต่าง ๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับเพื่อพิจารณาหลาย ๆ ปี แต่การศึกษาและวิจัยการบริหารราชการของรัฐบาลชุดปัจจุบันนี้จะไม่เป็นภาระมากนัก เพราะเพิ่งเริ่ม

งานมาได้เพียง 2 ปี หากจะทำบันทึกการแยกแยะแห่งเวลาและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนการปฏิวัติย้อนหลังไปเพียง 2 หรือ 3 ปี ก็ย่อมจะช่วยให้ได้ทราบขอบเขตของการทางการเมืองและทางสังคมในปัจจุบันแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น ตัวอย่าง เช่น ในช่อง "วันที่" กับบันทึกวันที่เหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น ในช่อง "กรณี" เป็นช่องบันทึกเหตุการณ์ เช่น การเลือกตั้งไม่เรียบร้อย ส่วนในช่อง "การเปลี่ยนแปลง" ก็อาจจะบันทึกตั้งไว้ได้ว่า มีการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งไม่เรียบร้อยในหน้าหนังสือพิมพ์อยู่โดยทั่วไป ในขั้นต้นต่อมาก็คงจะทำการบันทึกวันที่ที่มีการเดินขบวนของนักศึกษาและประชาชน โดยมี จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นขวัญใจของประชาชน การบันทึกเช่นนี้กระทำติดต่อกันไปเฉพาะวันเวลา เหตุการณ์ที่เกิด และการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นและมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาอยู่เป็นลำดับไป จนกระทั่งถึงวันที่ 20 ตุลาคม 2501 ซึ่งมีการปฏิวัติโดยการนำของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ การบันทึกเช่นนี้อาจช่วยให้ความสว่างในด้านประวัติและมูลเหตุของการปฏิวัติขึ้นได้แก่ความเดือดร้อน และความไม่สงบสุขในหมู่ประชาชน (social unrest) ซึ่งเป็นมูลเหตุแห่งการปฏิวัติและการที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงในเวลาต่อมา วิชารศึกษาวิจัยโดยบันทึกความเกี่ยวเนื่องของเวลาและเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่นนี้ ย่อมจะกระทำได้เรื่อยไปแม้จะมีการปฏิวัติแล้ว ทั้งนี้ เพื่อทราบเหตุการณ์สำคัญ ๆ ภายหลังจากวันปฏิวัติเป็นทางประกอบการพิจารณาศึกษาอดีตและประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามขอบเขตการทางสังคมในลักษณะต่าง ๆ

เมื่อได้บันทึกไว้โดยนัยนัยเรียบร้อยแล้ว เมื่อถึงขั้นพิจารณาและวิเคราะห์ขมุก ขมสาน การศึกษาวิจัยอาจจะพบสัมพันธ์ของเวลา เหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงในบางกรณี หรือหลายกรณี เช่น การที่นักศึกษาและประชาชนเดินขบวนประท้วงรัฐบาลในวันนั้น ๆ มีส่วนสัมพันธ์กับความไม่เรียบร้อยในรัฐสภา และความไม่เรียบร้อยในรัฐสภามีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงคือ การปฏิวัติในโอกาสต่อมา เป็นต้น

(4) ระเบียบวิธีศึกษาพิจารณาตามสภาพพื้นที่ (Ecological or spatial approach)

ระเบียบวิธีศึกษาวิจัยตามแบบนอชพท ท้องที่ หรืออาณาเขตต่าง ๆ กัน (variables in space) เป็นทางพิจารณา วิชานิยมปฏิบัติกันอยู่โดยทั่วไปได้แก่การจัดทำภาพแผนที่เพื่อการ

ชนโดยเฉพาะ เช่น ในขบวนการทางสังคมที่คงการจะให้คนไทยทั้งชาติอ่านและเขียนหนังสือไทยได้โดยทันท่วงที หากนำระเบียบวิธีไปใช้และได้จัดทำแผนที่ซึ่งมีอัตราส่วนร้อยแ่งตั้งไว้ในท้องที่ต่าง ๆ เกี่ยวกับอัตราของผู้อ่านและเขียนหนังสือไทยได้ จากภาพเอง ย่อมทราบได้ถึงความเกี่ยวข้องของสัมพันธระหวางพื้นที่ต่าง ๆ กับอัตราส่วนร้อยของผู้อ่านและเขียนหนังสือไทยได้ เช่น บริเวณภาคพื้นตามชายแดนจะมีผู้อ่านและเขียนหนังสือไทยได้น้อยที่สุด หรือบริเวณที่มีชุมนุมชนหนาแน่น เช่น เขตเทศบาล จะมีผู้อ่านและเขียนหนังสือไทยได้ในอัตราสูงที่สุด เป็นต้น

(5) ระเบียบวิธีพิจารณาตามลักษณะตกต้งและแผ่ขยาย (diffusion approach)

ระเบียบวิธีเป็นการศึกษาโดยถกเถียงพิจารณาจากการตกต้ง หรือแผ่ขยายของกิจกรรมต่าง ๆ หรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งดำเนินการอยู่ตามขบวนการทางสังคม ณ พื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่งตามเวลาที่กำหนดไว้ ระเบียบวิธีนี้จะช่วยให้ทราบได้ถึงความเร็วแรงของกระแสที่ตกต้งแห่งขบวนการทางสังคม โดยปกติจะต้องมีการศึกษาพิจารณาแบบตั้งตัวและคมนาคมในอาณาบริเวณที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย เป็นอุปสรรคหรืออุปการณ์ต่อการแผ่ขยายของขบวนการทางสังคมเพียงใด ในชั้นวิเคราะห์ผลงานวิจัย ก็ย่อมจะทราบได้ว่า ลักษณะของขบวนการทางสังคมนั้นมลักษณะเป็นไฟลุกล้ำอย่างขบวนการธรรมดาธรรมดาของเท่าในอดีต หรือจะมีลักษณะเป็นไฟลุกล้ำอย่างขบวนการเรียกร้องความสำนึก เพื่อประโยชน์แก่การพัฒนาประเทศอย่างทำกันอยู่ในปัจจุบัน

(6) ระเบียบวิธีแบบกำหนดข้อควรทราบ (structured inquiry approach)

ระเบียบวิธีแบบกำหนดข้อควรทราบเป็นระเบียบวิธีสำหรับการศึกษาพิจารณาขบวนการทางสังคมในสังคมนวม โดยพยายามที่จะให้ได้รายละเอียดตามต้องการให้ได้มากที่สุด การดำเนินการศึกษาวิจัยตามแบบนี้ เริ่มด้วยกาที่กำหนดและจัดระเบียบคำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ในขบวนการทางสังคมนั้น ๆ เช่น

ประวัติ

กลวิธีในการดำเนินงาน

อุปสรรค

การเลือกสรรบุคคล และจัดตั้ง องค์การ เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของขบวนการทางสังคม

กิจการตามขบวนการทางสังคมอย่างใดบ้างที่ดำเนินไป อย่างได้ผล ดีและ อย่างใด บ้างที่ ต้องเลิกตั้งไป

ขบวนการทางสังคมนั้นมีผลดีหรือผลเสียต่อประชาชนและสังคมเพียงใด

ฯลฯ

กล่าวโดยสรุป ระเบียบวิธีต่าง ๆ ทั้ง 6 วิธีข้างต้น เป็นแต่เพียงระเบียบวิธี ที่ผู้เขียนมีความเห็นเป็นส่วนดีว่า จะช่วยในการศึกษาวิจัยงานของขบวนการทางสังคมซึ่งเป็นส่วน สำคัญที่ปรากฏอยู่ในการบริหารราชการในสมัยปฏิวัติ นอกจากนี้ยังมีระเบียบวิธีอื่น ๆ อีกมาก ได้แก่ความนิยมของผู้ใช้ เช่น ระเบียบวิธีการพิจารณาไรแผนภาพ (diagram) เพื่อใช้เป็นเครื่อง ช่วยอธิบาย (heuristic device) ให้เห็นความสำคัญของเรื่องเด่นชัดยิ่งขึ้น ซึ่งมีได้นำมาพิจารณา ในที่นี้

ระเบียบวิธีดังกล่าวข้างต้น อาจจะ นำมาใช้เป็น แนวการ ศึกษา และวิจัย ได้ตาม ควรแก่ กรณีที่ไม่มีกฎเกณฑ์อยู่โดยเฉพาะที่จะพึงยึดถือได้โดยแน่แท้ว่า หากศึกษาเรื่องหนึ่งเรื่องใดจำเป็นต้องใช้ระเบียบวิธีอย่างนั้นอย่างนั้นเสมอไป ผู้ที่ศึกษาจะพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมแก่เรื่อง

เมื่อได้ทำการพิจารณาระเบียบวิธีการศึกษาและวิจัยแล้ว ในขั้นต่อไป ก่อนจะลงมือ ดำเนินการอื่น ๆ นักวิจัยจะประสบปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับขอบเขตการศึกษา เพราะเรื่องราวที่ เกี่ยวกับการบริหารราชการในสมัยปฏิวัติเป็นเรื่องที่ซับซ้อนกว้างขวางมาก จำเป็นต้องพิจารณา กำหนดให้ขอบเขตการศึกษาพอเหมาะแก่กำลังคน กำลังเงิน และเวลาที่จะพึงมี ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องพิจารณาจำกัดขอบเขตการบริหารงานในสมัยปฏิวัติออกไปเป็นส่วนน้อยๆ การที่จะกระทำดังนี้ได้ โดยเรียบร้อยย่อมขึ้นอยู่กับ ความรู้ความ เข้าใจใน ลักษณะวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขา วิชาที่ เกี่ยวข้อง เช่น เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา สังคมวิทยา ฯลฯ เพราะอย่างยิ่ง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังอยู่ในความสนใจขณะนั้นกคคขบวนการทางสังคมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมวิทยาทาง การเมือง

4. ลักษณะและขอบเขตของขบวนการทางสังคม

การพิจารณาทำความเข้าใจลักษณะและขอบเขตของขบวนการทางสังคมพบบนดังเช่น
 ขอมจะช่วยให้การพิจารณาวางแผนงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้เป็นไปโดยเรียบร้อยรัดกุมยิ่งขึ้น¹¹ ใน
 เบื้องต้น อาจจะเป็นการง่ายและสะดวกยิ่งขึ้นถ้าจะได้นำความหมายของคำว่า “ขบวนการทาง
 สังคม” ตามที่ผู้ทรงวิชาคุณในสาขานี้โดยเฉพาะได้พิจารณากำหนดขึ้นไว้แต่เป็นทางประกอบ
 การพิจารณากำไปสู่อุบัติการณ์ที่แท้ในรายละเอียดของกิจกรรมอันเกี่ยวกับขบวนการ

“ ‘ขบวนการทางสังคม’ คือ พฤติกรรมร่วมกัน (collective behavior) หรือ
 การปฏิบัติร่วมกันเพื่อความมุ่งหมายที่จะให้บรรลุผลซึ่งการเปลี่ยนแปลง อันจะก่อให้เกิด
 ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ หรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่แต่ให้ดีขึ้น โดยนัยแห่ง
 ปฏิบัติการร่วมกันเช่นนี้เพื่อสถาปนาระเบียบการดำรงชีพตามแผนใหม่”¹²

ตามบทนิยามดังกล่าว ก็อาจจะพิจารณาคิเคราะห์ลักษณะสำคัญ ๆ ของขบวนการ
 ทางสังคมได้รวมหลายประการ ดังต่อไปนี้

(1) ขบวนการทางสังคมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับปฏิบัติการร่วมกันของกลุ่มชน (group)
 โดยมีความมุ่งมาดปรารถนาจะให้มีการเปลี่ยนแปลง ในลักษณะยอมแสดงออกให้เห็นชัดว่า
 กลุ่มชนที่ปฏิบัติการอยู่ในขบวนการทางสังคมนั้นมีการดำเนินงานอันมีระเบียบแบบแผน และมีจุดมุ่ง
 หมาย คือการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ ย่อมแตกต่างจากฝูงชนแบบ “กระต่ายตม” หรือ “แจก
 คันไฟ”

11 การที่มิได้นำเรื่องลักษณะและขอบเขตของรัฐประศาสนศาสตร์มาเสนอไว้ ณ ที่นี้ เพราะผู้เขียนประสงค์ที่
 จะให้เรื่องนี้เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและผู้สนใจในลักษณะ วิชารัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งมีความรอบรู้วิชาการในสาขานี้ดีอยู่
 แล้ว

12 คำจำกัดความนี้แปลโดยผู้เขียน ผู้สนใจจะค้นดูได้จาก Rudolf Herberle, "Observations
 on the Sociology of Social Movements," American Sociological Review,
 Vol. 14 (1949), p. 349; and Herbert Blumer, "Elementary Collective
 Behavior," New Outline of the Principles of Sociology, (Alfred Mc-
 Clong Lee, ed.), New York: Barnes and Noble, 1951, p. 199.

วัตถุประสงค์หรือจุดหมายปลายทางเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจจะ “เป็นการเฉพาะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเรื่องทั่วไป... อาจจะได้แสดงออกโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้”¹³ นอกจากนี้ การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้นอาจจะ “เป็นการเปลี่ยนแปลงโดยทางปฏิวัติ (revolutionary) หรือทางปฏิรูป (reform) ก็ได้”¹⁴

(๒) ขบวนการทางสังคมมีจักรกลอันสำคัญคือองค์การ (organization) เพื่อเป็นเครื่องมือดำเนินงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องอยู่กับการใช้คน เงิน วัสดุ และเทคนิค ในขณะที่ให้ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นอุปกรณ์ต่อขบวนการทางสังคมใหม่ประสิทธิภาพที่สุด

(๓) ขบวนการทางสังคมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเวลาและพื้นที่ ในวาระแรกอาจจะเริ่มจากจุดใดจุดหนึ่งแล้วแผ่ขยายไปในอาณาบริเวณอื่น ๆ ตามเวลาซึ่งติดต่อสืบเนื่องกันไป ในชั้นที่ยอมรับได้ชัดว่า มีลักษณะแตกต่างจากการนัดหยุดงานของกรรมกรซึ่งไม่มีลักษณะเป็นขบวนการทางสังคม

อย่างไรก็ตาม จะพึงสังเกตได้ว่าไม่ว่าขบวนการทางสังคมนั้นจะมีลักษณะกว้างขวางตามเกณฑ์แห่งพื้นที่เพียงใด เช่น ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศหรือหลาย ๆ ประเทศก็ตาม ขบวนการทางสังคมที่จะมีผลจะต้องเข้าถึงประชาชนในท้องถิ่นหรือท้องถิ่นต่าง ๆ โดยทั่วกัน¹⁵

5. ขบวนการทางสังคมในทัศนะของผู้เขียน

เมื่อได้พิจารณาความหมาย และลักษณะของขบวนการทางสังคม ดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับคำแถลงการณ์ของคณะปฏิวัติ และกรณียกิจของรัฐบาล ชุติปัจจุบันซึ่งเป็น แนวดำเนินการอยู่ในขณะนั้นย่อมจะเป็นการเพียงพอที่จะกล่าวได้ว่า การบริหารราชการในสมัยปฏิวัติในลักษณะที่เป็นขบวนการทางสังคมที่วางดำเนินการอยู่ในบ้านเมืองของเราในขณะนี้ เปรียบเสมือนตะตอก

¹³ C. Wendell King, Social Movements in The United States, New York: Random House, 1956, p. 30

¹⁴ Blumer, Op. Cit., pp. 212 - 213.

¹⁵ King, Op. Cit., pp. 26 - 27.

คตินอันไม่ขาดสาย ละลอกกดดันที่กดชนจากความพากเพียรและการปฏิบัติกรร่วมกันของคณะ
ปฏิบัติ ราชการ และผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ ไปสู่ชนในชาติทั้งชาติ โดยมีมุ่ง

- (1) ขจัดสิ่งเดรัจฉาน ความไม่เรียบร้อยหรือความไม่สงบอันมีชัยให้หมดสิ้นไป
- (2) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และให้การเปลี่ยนแปลง นั้นเข้ากันได้กับ อุดมการและ
ปรัชญาแห่งชีวิต หรือศรัทธาปสาทะของชนในชาติตามวัฒนธรรมไทย
- (3) เต็มอรรถผู้ทรงวิทยาคุณ ผู้เชี่ยวชาญ ในสาขาวิชาต่าง ๆ เข้าร่วมใน
ขบวนการ

(4) ใช้ทุกวิถีทางและกลวิธีด้วยประการต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงประชาชน ให้ประชาชน
ซาบซึ้งเห็นดีเห็นชอบ และเพื่อจตุรคอปส์รก่อนจะพึงมีคอบขบวนการ

(5) ให้ขบวนการทางสังคมดำเนินกรไปเป็นขั้น ๆ (เช่น การจัดตั้งสภาการวิจัยแห่ง
ชาติเพื่อศึกษาค้นคว้าในทุกสาขาวิชาต่าง ๆ และการจัดตั้งสภาการเศรษฐกิจแห่งชาติเพื่อวางแผน
พัฒนาประเทศเพื่อความผาสุกแห่งชีวิตตามแผนใหม่)

(6) ให้การดำเนินงานในระลอกต่าง ๆ ตามกาลต่าง ๆ กันนี้ ได้ดำเนินไปเป็นขั้น ๆ
จนกระทั่งขบวนการมีเสถียรภาพและสามารถทรงตัวอยู่ได้ในรูปของสถาบันแบบใหม่อันดีภาพ

(7) จุดมุ่งหมายปลายทางคือชนในชาติอันเป็นส่วนรวมจักได้มีระบบการดำรงชีวิตอยู่
ร่วมกันด้วยความผาสุกชดชงกว่าเดิม

เมื่อได้พิจารณาศึกษาลักษณะและขอบเขต ของการบริหาร ราชการในสมัยปฏิวัติในรูป
ของการดำเนินงานตามขบวนการทางสังคมพอเป็นดังเขปดังกล่าวแล้ว ¹⁶ นักวิจัยก็ย่อมจะพอทราบ
สู่ทางที่จะดำเนินงานวิจัยในขั้นต่อไปได้แล้ว

6. แนวเสนอของผู้เขียน

ความมุ่งหมายในการเขียนเรื่องวิธีการศึกษาและวิจัย การบริหารราชการใน สมัยปฏิวัติ
มีอยู่ 5 ประการที่สำคัญ คือ

16 การพิจารณารายละเอียดของแต่ละเรื่องทั้งที่กัซออกแล้วนี้ จะได้พิจารณาศึกษาและเสนอหัวข้อที่ควร
สนใจซึ่งควรศึกษาและวิจัยในบทย่อ ๆ ไป

(1) เพื่อเป็นการช่วยเหลือ เพื่อนักศึกษา ทาง รัฐประศาสนศาสตร์ให้ ได้มี ทักษะและ ความคิดริเริ่มในอันที่จะได้ทำการศึกษาและวิจัยการบริหารราชการในสมัยปฏิวัติได้โดยกว้างขวางยิ่ง หนึ่ง อาจจะได้ว่าเป็นการชักนำ เพื่อนักศึกษาใหม่มีความสนใจต่อเรื่องที่มีความสำคัญต่อชีวิต และความเป็นอยู่ของคนไทยทั้งชาติ ยิ่งกว่านั้น ผู้เขยยังมีความเห็นเป็นส่วนตัวว่า การศึกษา วิจัยเรื่องที่มีความสำคัญอยู่มากในตัวของตัวเอง ถึงขนาดที่จะเป็นลักษณะวิชาหนึ่งในทางรัฐประ- ศาสนศาสตร์ในชั้นปริญญาโทขึ้นไปได้ทีเดียว

(2) เพื่อช่วยให้นักศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้มีทักษะ กว้างขวางยิ่งขึ้นเกี่ยวกับ การใช้ระเบียบวิธีการศึกษาและวิจัยในแนวใหม่ ๆ ซึ่งมุ่งศึกษาพิจารณาพฤติกรรม วัฒนธรรม และ สังคมของชนในชาติ (socio-cultural approach) เพื่อให้เป็นอุปกรณ์ให้การศึกษาแบบพิจารณาคว- บทกฎหมายและภาระหน้าที่ (functional approach) ซึ่งนิยมใช้กันอยู่ใหม่ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยนัยนี้ จะมีผลเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มีความสนใจต่อสาขา วิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา และสังคมวิทยา อันจะเป็นอุปกรณ์ให้การศึกษา และวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้เป็นไปโดยกว้างขวางและลึกซึ้ง เช่นเดียวกับแนวนิยมในนานา ประเทศ

(3) แนวเด่นของเรื่องการศึกษาและวิจัยการบริหารราชการในสมัยปฏิวัตินี้ ผู้เขย มีความเห็นว่า ในยามที่ชาติบ้านเมืองและรัฐบาลกำลังรวบรวมผู้เขยชวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อ ช่วยงานของชาตินี้ หากจะมีบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง คือกลุ่มนักศึกษาวชารัฐประศาสนศาสตร์ให้ได้ มีส่วนช่วยงานของชาติ โดยช่วยกันทำการศึกษาและวิจัยงานที่รัฐบาลกำลังปฏิบัติจัดทำอยู่และจะ ทำต่อไป แล้วแสดงออกให้ประจักษ์ถึงผลงานวิจัยต่อรัฐบาลและผู้สนใจโดยทั่วไป จะเปรียบเสมือน กระแจะงาซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพอันเกี่ยวกับเรื่องราว เหตุการณ์ และปัญหาของการบริหารราชการ ในสมัยปฏิวัติในอันที่จะแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นได้บ้างแล้ว จะเป็นการช่วยสภาวะการวิจัยแห่งชาติและ รัฐบาลได้อีกทางหนึ่ง เพราะการที่จะพึงหวังผลงานวิจัยของสภาการวิจัยแห่งชาติแต่ฝ่ายเดียวมัน เป็นเรื่องที่หวังได้ยากด้วยเหตุผลนานาประการ

(4) หากจะได้พิจารณาทางวิชาการโดยถ่องแท้แล้ว จะเห็นว่า การศึกษาและวิจัยในวิชาสังคมศาสตร์หรือวิชารัฐประศาสนศาสตร์ หรือการศึกษาและวิจัยการบริหารราชการในสมัยปฏิวัติซึ่งอยู่ในความสนใจของนักศึกษาโดยทั่วไปในปัจจุบันนี้ “จะพัฒนาได้ก็แต่โดยการศึกษาพิจารณาโดยใช้เทคนิคของการวิจัย (research techniques) และระเบียบวิธีการวิจัย (research methodology)”¹⁷ หากจะได้พิจารณาโดยทั่วไปแล้วจะเห็นว่า พัฒนาการในด้านเทคนิคของการวิจัย อันได้แก่การปฏิบัติงานวิจัยเช่นการรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการรวบรวมเรียบเรียงผลงานวิจัยนั้นได้ก้าวหน้าไปมาก แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัย อันได้แก่การคิดวางแผนงานวิจัยเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานวิจัยในขั้นต่อไปนั้น ยังค้างอยู่มาก ความไม่สมบูรณ์ในเรื่องนี้อาจเป็นเพราะในวงการศึกษามิได้นิยมการพิจารณากำหนดให้เห็นความต่างกันของลักษณะสำคัญ ๒ ประการของงานวิจัยดังกล่าวนี้ ในการพิจารณาศึกษาลักษณะวิชาวิจัยจึงมักจะถ่วงรวมๆ กันไป เช่น วิชาว่าด้วยระเบียบวิธีการวิจัย (Research-methodology) หรือวิธีการวิจัยทางสังคม (methods of social research) หากจะได้พิจารณาถึงแก่นสารของงานวิจัยในลักษณะสำคัญ ๒ ประการดังกล่าวแล้วข้างต้น จะเห็นว่า ระเบียบวิธีการวิจัย (Research methodology) นั้น เป็นเรื่องที่จะต้องคิด ต้องทำ และต้องวางแผนงานวิจัยในอันดับแรกก่อนที่จะลงมือดำเนินงานวิจัยเรื่องใด ๆ โดยเฉพาะ¹⁸

ข้อเรื่อง “วิธีการศึกษาและวิจัยการบริหารราชการในสมัยปฏิวัติ” ที่ผู้เขียนเสนอในโอกาสนี้ขอมุ่งเน้นย้ำชัดอยู่ในตัวแล้วว่า มีความมุ่งหมายที่จะหาทางช่วยขจัดข้อบกพร่องที่ยังมีอยู่ในวงการศึกษา โดยพยายามสร้างเสริมแนวความคิดเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยและการวางแผนวิจัย มากกว่าที่จะพยายามเสนอเทคนิคของการปฏิบัติงานวิจัย

(5) เรื่องวิธีการศึกษาและวิจัยการบริหาร ราชการในสมัย ปฏิวัติเป็น เรื่องยาวหลายบทจะให้จบในวารสารรัฐประศาสนศาสตร์เต็มเดียวย่อมไม่มีทางจะทำได้ เพราะเกี่ยวกับหน้ากระดาษ

¹⁷ Russell L. Ackoff, The Design of Social Research, The University of Chicago Press, Chicago: 1953, p. vii. Translated by the writer.

¹⁸ Ibid., p. vii.

ในวาระที่ซึ่งมีอยู่โดยจำกัด และเกี่ยวกับการที่ผู้เขียนจะต้องศึกษาและวิจัยเสนอเป็นคราวๆ คราวละหนึ่งบท แต่อย่างไรก็ตามแต่ละบทจะให้มิติลักษณะฉบับในตัวของมันเอง เพื่อสะดวกแก่การศึกษาพิจารณาของผู้อ่าน

7. สิ่งที่วงวิชาการเฝ้าหา

การบริหารราชการที่ปราศจากเดี่ยซึ่งการคิดเพื่อก่อ งานวิจัยซึ่งขาดการวิพากษ์วิจารณ์ ย่อมจะหวังพัฒนาการโดยถูกต้องตามคัตถของคดของขรรคมได้ยาก ก่อนที่จะจบบทที่ 1 นี้ ผู้เขียนขอเรียนว่า แม้จะเป็นเพียงอวรัมบท ก็มีข้อเสนอนี้ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีผู้เสนอมาก่อนในวงวิชาการ ผู้เขียนก็เช่นเดียวกับปลุชนทงหลายททำงานย่อมหวังประโยชน์ ประโยชน์ในทันทีคือความก้าวหน้าในการศึกษาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาชีพที่ผู้เขียนหาเงินเลี้ยงปากเลี้ยงท้องอยู่ ในฐานะบุคคลคนเดียวที่รับผิดชอบในการเสนอเรื่องนี้ และโดยที่เรื่องนี้เป็นเรื่องใหม่อยู่มากในวงวิชาการของเมืองไทย ความผิดพลาดบกพร่องย่อมมีอยู่เป็นธรรมดาแม้ผู้เขียนจะใช้วิธีการอนุญาตด้วยความรอบคอบแต่ก็ตาม หากว่าผู้เขียนขอรับเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่ผู้เดียว นอกจากนั้นผู้เขียนจะถือเป็นกุศต เจตนาและ วิทยาทาน อย่างสูง จากท่านผู้ อานเรื่องนี้และ จากผู้ทรง วิทยาคณทงหลายในชั้นที่จะกรุณาแนะนำชี้แจงให้ผู้เขียนทราบ ขอบกพร่องอันควรแก่ การแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป.

จบบทที่ 1

(ยังมีต่อ)

SUMMARY

The October 20, 1958 revolution in Thailand has given new direction to research design in public administration. It is significant that the Thai government under the leadership of Field Marshal Srisdi Dhanarajata has declared its intention

to reform administrative machinery to serve the revolutionary purposes. The administrative process must be adopted to meet the need for efficient administration in general and for effective social movements in particular. The administrative system is being reorganized; social change is being introduced to better social well-being of the Thai people as a whole.

This is first of a series of articles on "Research Methodology of the Administration in the Revolutionary Period." It is a pilot study undertaken to encourage Thai scholars to critically examine contemporary public administration in Thailand. Basically, methods of study in political sociology are recommended in addition to traditional methods in public administration.

The writer suggests a number of approaches which may serve to provide new insights into the nature of the administrative process, i.e., the biographical, the historical case study, the association of variables in time, the ecological or spatial, the diffusion method, and, finally, the structured inquiry approach.

Later chapters, which will appear in subsequent issues of this Journal will consider particular aspects of administration in more detail and will deal with the methods outlined above.
